

UNIVERSITET I OSLO UKM
OLDSAKSSAMLINGEN
V/ Jes Martens
FREDRIKSGT. 2
0164 OSLO

ARKIV

UNIVERSITETS KULTURHISTORISKE MUSEER		
Universitet i Oslo		
Saksb.	11 APR. 2000	Kopi
Ark:	0626-21	
Saksnr.	00/1162	Doknr. 2

Vår ref: GK/2000/4394/C-256

Deres ref:

Lier 06.04.2000

TILBAKEMELDING VEDR. BEHANDLING AV SAKEN OM FLYTTING AV GRAVSTEINEN PÅ HUSEBY SØNDRE 21/1 – LIER KOMMUNE / BUSKERUD.

Hei ! og takk for sist på befaringen i Frogner kirke, tirsdag 7 mars.

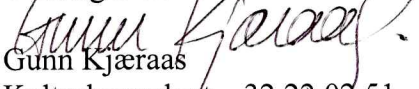
Vedlagt følger en oppsummering av befaringen samt tegninger av Frogner kirke som du har etterspurt. Jeg avventer en snarlig tilbakemelding vedr. plassering av Husebysteinen i kirken og håper vi kan bli enige om en egnet plassering og framdriftplan for prosjektet.

Har du kommentarer til oppsummeringen, så gi beskjed.

Jeg har ikke fått laget måltegnning av installasjonen til steinen, dette avventer jeg til endelig plassering foreligger. Har foreløpig laget en enkel skisse som viser plasseringen – slik jeg oppfattet det på befaringen.

Det er ønskelig å få en dato for når saken skal behandles i Oldsakssamlingens fornminneutvalg.

Vennlig hilsen

Gunn Kjæraas
Kulturkonsulent – 32 22 02 51

Kopi : Buskerud fylkeskommune, kulturavdelingen, fylkesarkeolog
Frogner kirke v/ Steinar Solbakken.

NOTAT

Lier Kommune, kulturkontoret - Mars 2000

VEDR. : FLYTTING AV HUSEBYSTEINEN – BEFARING PÅ FROGNER KIRKE
DATO : 7.MARS 2000
TILSTEDE : Oldsaksamlingen v/ Jes Martens, Jan Henning Larsen, en pers. fra konserv.
Avdelingen, Frogner kirke v/sogneprest Steinar Solbakken, Lier kom. v/
Gunn Kjæraas.

Bakgrunn for befaringen

Gravsteinen på Huseby ble valgt til Lier Kommunes kulturminne i Kulturminneåret -97. Mange personer har uttalt sterk bekymring for steinen fra 1350, som står ute og forvitrer dag for dag. Alle instanser er enige om at steinen skal flyttes inn under tak og kopi settes opp på gravhaugen på Huseby. Oldsaksamlingen, fylkesarkeolog i Buskerud, grunneier og Lier kommune gjennomførte en befaring høsten 1997 og ble enige om at steinen skulle flyttes. Buskerud fylkeskommune har søkt Oldsaksamlingen om dispensasjon fra kulturminneloven for å flytte gravsteinen inn i Frogner kirke / våpenhuset, jfr. brev av 05.11.99. Flyttingen krever behandling i Oldsaksamlingens fornminneutvalg. Ny saksbehandler er satt på saken, Jes Martens og han ønsket ny befaring for å vurdere plasseringen i Frogner kirke.

Oppsummering av befaringen 7.mars 2000

Plassering : Frogner kirke, våpenhuset, på høyre side ved hovedinngangen til kirken.

Utstyr som kreves :

- steinen skal plasseres i en kasse laget av steinheller med sand i
- glassplate monteres foran for beskyttelse / bevaring med jernbolter
- belysning monteres
- info-tavle som forteller steinens historie settes opp
- installasjonen for oppsetting av steinen må tegnes ut med riktige mål av en sakkyndig, gjerne arkitekt, dette gjøres av Lier Kommune (enkel skisse følger vedlagt)
- lage et budsjett for oppsettingen, alt utstyr som kreves for å få riktig og god montering

For-etterarbeide i forbindelse med flyttingen/bevaring av steinen.

Dette arbeidet står Oldsaksamlingen for, i samarbeide med fylkesarkeolog Inger Liv Gøytil Lund.

Oppsetting av kopi på Husebyhaugen

Grunneier har sagt at de vil ha en kopi på plass, når steinen tas ned.

Kopien skal være i sandstein, dette skal det være mulig å få ta i på Ringeriket, fylkesarkeologen settes på det arbeidet.

Kopiering av tegningen/innrisset på steinen gjøres av Oldsaksamlingen, før steinen tas ned.

S. Sigvartsen Steinhuggeri A/S, kontaktes på nytt for å gjøre jobben, inskripsjonen gjøres først med maskin, deretter med håndhugging, for å få til et best mulig autentisk utseende.

Lier Kommune følger opp dette arbeidet.

Framdrifts plan for flytting

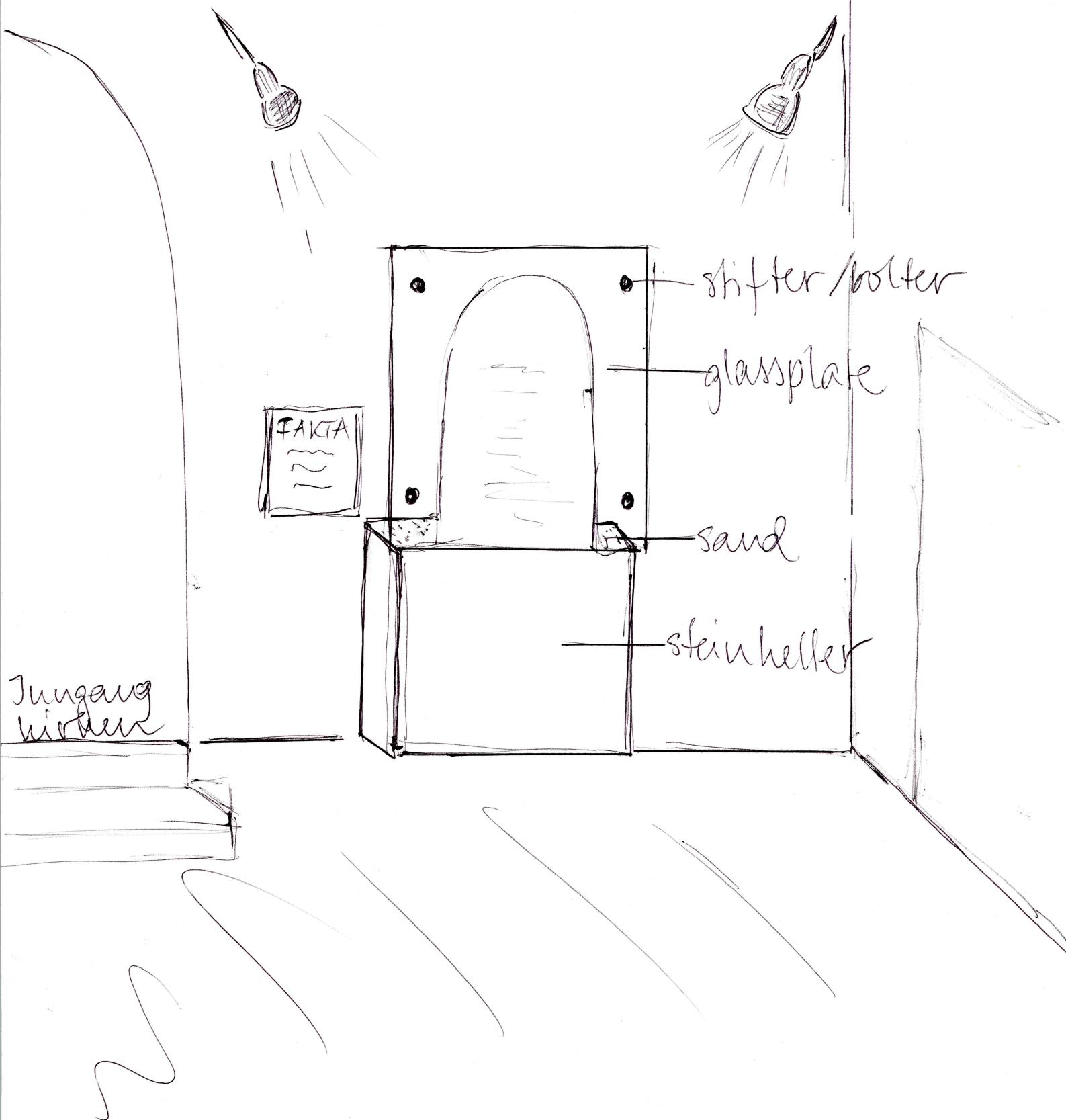
I etterkant av befaringen er undertegnede gjort kjent med at Oldsaksamlingens representanter ikke var helt fornøyd med plasseringen av steinen i kirken og at de ønsker å vurdere ny plassering. Måltegninger av Frogner kirke er derfor sendt saksbehandler Jes Martens og vi må derfor avvente videre behandling av saken.....

Målsettingen være å få Husebysteinen inn i Frogner kirke i løpet av år 2000.

Ref. Gunn Kjæraas, kulturkonsulent.

ENKEL SKISS FOR Plassering man 2000 om heraf

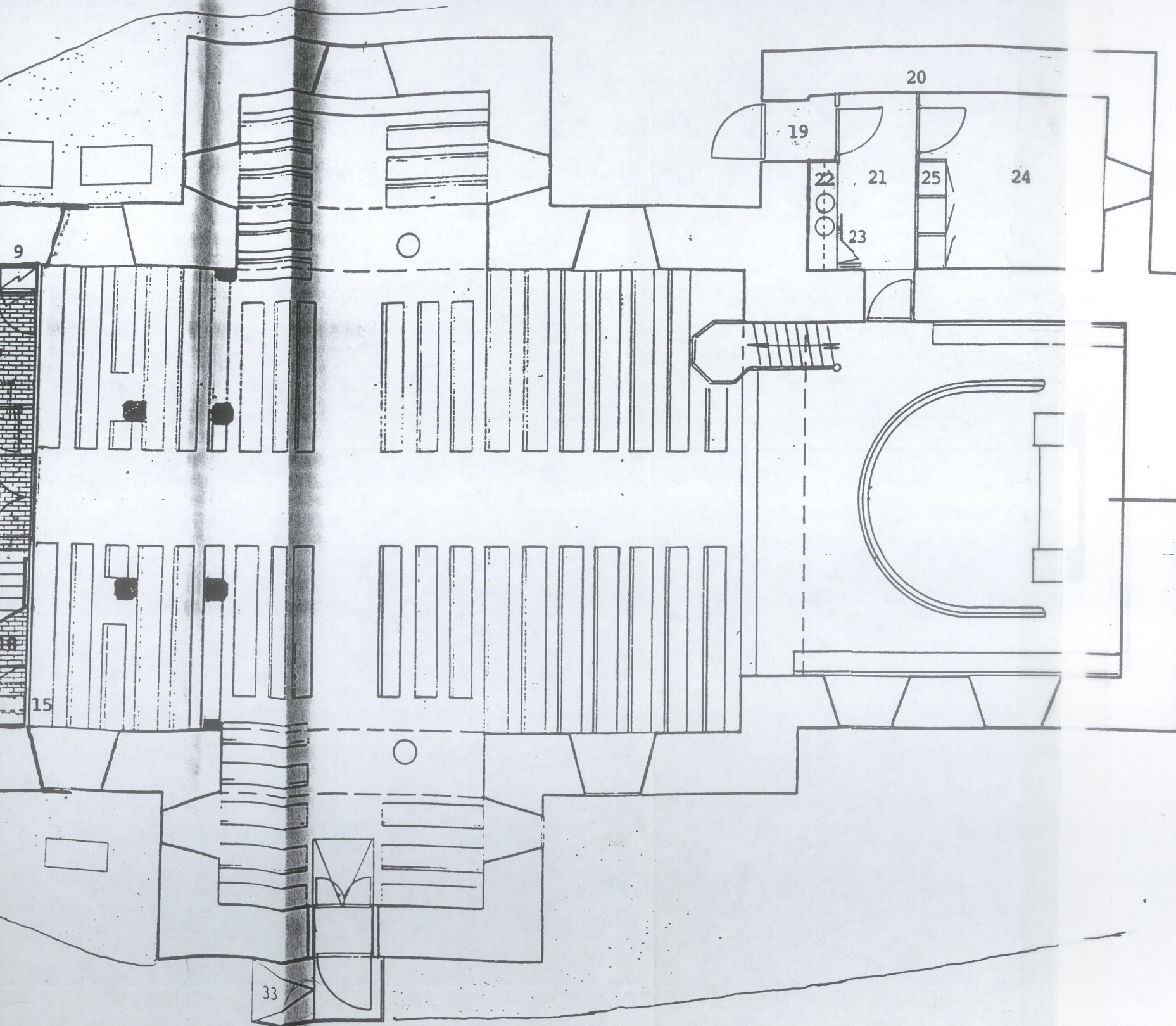
Vedlegg 2 / Tiltaksplan
Sak. 00/1162-2

Dette dokumentet har et for stort format til å kunne skannes i sin helhet.

For innsyn ta kontakt med arkivet ved Kulturhistorisk museum:

postmottak@khm.uio.no

NYTT VÅPENHUS tot. 29.3 m²

- 1 FORROM 11.3 m²
- 2 FLERBRUKSROM 9.0 m²
- 3 FOLDEDØR
- 4 GANGDØR

FORROM KIRKE

- 5 EKSIST. DØR 2 STK. OPPTRINN
- 6 EKSIST. FORROM
- 7 HCWC - STELLEROM V/ DÅP 4.5 m²
- 8 SKAP HYLLER OVER WC
- 9 EL. SKAP
- 10 NEDFELLBART STELLEBORD
- 11 EKSIST. TRAPP FJERNES
- 12 EKSIST VEGG FJERNES
- 13 NY VEGG
- 14 REKVISITTAROM - KIRKETJENER
- 15 EKSIST. WC FJERNES
- 16 EKSIST. SERVANT FJERNES
- 17 NY ARB. BENK M/ UTSLAGSVASK
- 18 REKVISITTA / LAGERROM

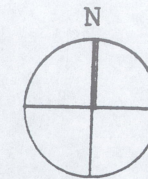
SAKRISTI

- 19 VF
- 20 NY VEGG
- 21 ROM KIRKETJENER 7.6 m²
- 22 EKSIST. SKAP OMGJØRES TIL
ARB. BENK FOR VASK OG
STERILISERING AV SÆRKALKER ETC.
- 23 FOLDEDØR
- 24 SAKRISTI 14 m²
- 25 GARD. SKAP

UTOMHUS

- 26 KIRKEBAKKE
- 27 EKSIST. BUNN GRESSBAKKE
- 28 TOPP GRESSBAKKE
- 29 NY KANT GRESSBAKKE
FORSTØTNINGSMUR KAN BRUKES SOM
SITTE-BENK
- 30 GAMMEL ASK
- 31 GRAVSTØTTER
- 32 MINNEPLATER
- 33 EKSIST. HC RAMPE

D 7 JAN. 1993
FORELØPIG TEGN

ArKi
tEkt
kOMP
aniet

D 439-10
FROGNER KIRKE
NYTT VÅPENHUS
PLAN

MÅL 1:100

DRAMMEN 12.11.92

Drammen
Tollbugt. 46
Tlf. 03/83 10 95

Vedlegg 1 / Tilnøyer
Sak: 00/1162-2

00/1162-6

ARKIV

Notat av: 07.03.00

av: Jes Martens

Vedr: Besiktigelse av middelaldergravsten på gravhaug ved Lier Huseby, Huseby søndre, 21/1, Lier k., Buskerud og mulig oppstillingssted i Frogner kirke

Tilstede: for Lier kommune Gunn Kjæraas, for Frogner kirke prest Steinar Solbakken, for UKM Jan Henning Larsen, Torunn Klokkernes & Jes Martens

Formålet med befaringen var å undersøke, hva som måtte gjøres for å konservere stenen og hvor den skulle oppstilles.

Første stopp på turen for UKM's representanter var derfor gravhaugen ved Lier Huseby, hvor konserveringsavdelingens representant tog stenen i øjesyn. Hun kunne konstatere at stenen er angrepet av lav og mos, som er igang med at ødelegge stenens overflaten og som forstyrrer opplevelsen av den. Hun foreslo at stenen kunne behandles med en oppbevaring på et mørkt sted uten tilgang av oxygen. Dette ville drepe vekstene.

Kl. 13.00 møttes alle på Frogner kirke, hvor stedet for stenens tiltenkte plassering ble forevist. Det ligger i et nylig tilbygget våpenhus i kirkens vestende. Stenen ønskes plassert til høyre for inngangen til selve kirken, mellom denne inngang og den sydlige utgang av våpenhuset.

Vi diskuterte plasseringen som jeg fant veldig inneklemt. For å beskytte stenen mot overlast i form av graffiti eller ridser ville presten sette opp en glasplate foran den. Jeg foreslo andre plasseringer f.eks. på veggen overfor utgangen fra kirkeskipet eller inne i kirken men det ønsket de lokale representanter ikke å diskutere. Vi avtalte dog at de skulle sende UKM en målfast plan over kirken så alternative plasseringer kunne diskuteres.

På veien hjem nevnte Jan Henning Larsen at en helt tredje mulighet var å plassere stenen i Lier kommunebibliotek.

Jes Martens
07. 03. 2000

Notat av: 23.10.00

av: Jes Martens

Vedr: Besigtigelse av middelaldergravstein på gravhaug ved Lier Huseby, Huseby søndre, 21/1, Lier k., Buskerud

Tilstede: gårdeier Amund Huseby (32846122) , førstekonsulent David Vogt, distriktsansvarlig, forsker Jes Martens

Formålet med befaringen var at undersøge, hvad som måtte gøres for at fremstille en tilstrækkelig god dokumentation som grundlag for fremstillingen af en kopi af stenen.

David Vogt vurderede opgaven som så krævende på grund af inskriptionens detaljeringsgrad, at han anså det for nødvendigt, at stenen måtte tages op for at lette arbejdet.

Amund Huseby udtalte at han ikke ville have noget imod at stenen manglende vinteren over, sålænge han blot havde garanti for at den eller kopien ville blive opsat på samme sted senest 15. mai 2001.

Jes Martens oplyste at fremstillingen af kopien ville ske i regi af kommunen og at UKM's rolle i den sammenhæng var at fremskaffe tilstrækkelig godt dokumentationsmateriale.

David Vogt mente, at dokumentationen ville kunne gøres på en eller to dage, når stenen var taget ind.

Amund Huseby bad om at det blev sikret, at pengene til fremstilling af kopien forefandtes, før man tog stenen ned. Jes Martens lovede at undersøge sagen.

Efter mødet talte Jes Martens med Torunn Klokkernes angående nedtagelse af stenen. Hun ville undersøge om det var muligt at arbejde med den i runestensmagasinet på Bygdøy, og vil melde tilbage om dette i næste uge.

Jes Martens
24. 10 2000

Notat

Til Fornminnekomiteen, møte 13.11.2000

Fra Jes Martens

Dato 07.11 2000

Søknad av 05. november 1999 fra Buskerud fylkeskommune om tillatelse til å flytte automatisk fredete kulturminne (middelaldergravsten) i medhold av lov om kulturminner av 9. juni 1978, § 8, 1. ledd

Sikring av Huseby-stenen

Huseby søndre, 21/1, Lier kommune, Buskerud

Buskerud fylkeskommune søker i brev av 05. november 1999 om dispensasjon fra lov om kulturminner av 9. juni 1978, § 8, 1. ledd for at få lov til at sikre middelaldergravstenen på Lier Huseby ved at flytte den fra gravhaugen der den nu står til våpenhuset i Frogner kirke. Ved flytningen ønskes stenen erstattet på stedet av en kopi.

Befaring 07. mars 2000:

Oldsaksamlingen foretok befaring av stedet 07. mars 2000. Tilstede var fra Oldsaksamlingen Jan Henning Larsen, Torunn Klokkernes og Jes Martens. Videre gav Gunn Kjæraas fra Lier kommune og presten i Stenar Solbakken møte.

Prest og kommunal representant foreviste det påtenkte oppstillingsstedet som viste seg å være i våpenhuset presis til høyre for inngangen til kirkerommet. Man ønskede at stenen umiddelbart ved nedtagning kunne erstattes av en kopi. Kopien ville kommunen stå for, men grunnlagsdokumentasjonen måtte UKM stille med.

Stenen er 65cm bredd, 6-8cm dyb, og nåværende høyde over jordoverflaten er 130cm. Hertil må regnes et ukjent antal cm under bakken, evt. i et ukjent fundament.

Muren på det foreslagne oppstillingsstedet er ca. 2.2m bred, og det er knapt en 1/2 m mellom mur og dørkarm på inngangsdøren fra syd. Det er gjennom denne døren kister bæres ved begravelser. For å beskytte stenen mot overlast ville derfor kirkens representant tildekke den med glas. Presten mente også at det ville være nødvendig for å unngå graffiti og lignende hærverk.

Under besøket viste de lokale representanter svært ringe interesse for å diskutere andre mulige plasseringer til tross for at UKMs representanter fremførte at det var svært lite plass på det utpekte stedet. Det er dessuten min vurdering at glastildekking vil gi et feil inntrykk av stenen som om den var noe skjørt og ikke beregnet på å stå ute i all slags vær.

Årsaken til at man opprinnelig foreslo Frogner kirke var at denne kirken er den nærmeste stenkirken til Lier Huseby. Kirken som ble bygget i 1694 er imidlertid betydelig yngre enn stenen som er bestemt til å være fra 1350. Videre plasseres stenen ikke i selve kirke men i våpenhuset som er bygget på 1990-tallet. Det er således intet som knytter stenen spesielt til dette stedet.

Efter drøftelse med Perry Rolfsen og Jan Henning Larsen 09. mars ble det enighet om at plasseringen av stenen burde diskuteres på nytt.

Befaring 23. oktober 2000

På fornyet befaring 23. oktober 2000 beså David Vogt stenen sammen med gårdeier Amund Huseby & Jes Martens. Formålet var å vurdere om det kunne gå å dokumentere stenen i felt eller om den måtte tas inn. David Vogt vurderte det siste da han så detaljeringsgraden i inskripsjonene og skadene som skjedd på stenen. Amund Huseby mente da at det ikke ville være noe problem om stenen ble tatt ned for vinteren dersom den kunne erstattes med kopien neste vår, senest til st. Halvardsdagen. David Vogt vurderte at det ville være fullt mulig å ferdigstille en brukbar dokumentasjon innen jul dersom stenen ble tatt inn snarest.

Jeg henvendte meg derfor til Torunn Klokkernes for å høre om vi har kapasitet for oppbevaring av stenen over vinteren, og hun meldte tilbake at det finnes plass på Bygdøy.

Vurdering og forslag til videre fremdrift

Det jeg trenger nå er en tilbakemelding på hvilken vei vi ska gå. Saken kan deles i to:

- 1: Fremstilling av kopi. Det finnes altså muligheter for å ta stenen inn nå til vinter å for den dokumentert og konservert under kontrollerte former. Dermed kan kommunen sette igang med fremstillingen av kopien snarest, senest etter nyttår. Dette kan igangsettes umiddelbart.
- 2: Plassering av originalen. Det forslag som ble presentert på befaringen 07. mars 2000 har været drøftet og vedtatt av forskjellige instanser, bla. Riksantikvaren som går inn for plasseringen ved inngangen. Riksantikvaren tar imidlertid ikke stilling til glasplaten. Som nevnt kan man have estetiske såvel som faglige grunner til at ville søke en annen plassering enn denne. Jeg ønsker derfor å be Fornminnekomiteen om et mandat til det fortsatte arbeide. Skal vi arbeide utfra den nå gjeldende modell ellers skal vi avsøke alternative plasseringer?

RAGNHILD JONSDATTER PÅ HUSEBY

På den ene av de to svære gravhaugene på gamle Huseby gård sto det inntil ganske nylig en gammel og mosegrodd gravsten med en tegning på. Den var laget av den røde "Ringerike"-sandstenen, som er materialet for en rekke av våre vikingtids- og middelalderlige billedstener her på Østlandet, en stenart som er forholdsvis lett å risse i. Tegningen var på grunn av luftforurensning blitt stadig mer vanskelig å se, inntil stenen i 2001 ble tatt inn til Universitetets Oldsaksamling og rensset. Det ble da bestemt at stenen skulle flyttes fra gravhaugen, og plasseres innendørs, i Frogner kirke, og at det skulle settes opp en kopi på gravhaugen i stedet.

Stenen er 180 cm høy, 65 cm bred, og 6-8 cm tykk. Motivet er en stående kvinneskikkelse, med en innskrift øverst og en annen langs den ene siden. Innskriftene er risset inn med klare velformede bokstaver. Øverst står det AVE MARIA, og langs stenens høyre side står det HER LIGGER RAGNHILDER DOTER SIRA IONS.

Kvinnen har sid kjole og lang kappe. Hun holder hendene krysset over brystet, og med den ene underarmen har hun et godt tak i kappen, og heiser den opp foran seg i en stor fold. Hun har et hodelin med halsduk, og det later til at kappen holdes sammen over brystet med en rombeformet spenne. Kjolen har trange ermer, som avsluttes ved håndleddet i en flik. Spisse sko stikker frem under kjolen (Fig.1).

Dette er standardpåkledning for kvinner i de mer velstående deler av samfunnet fra ca. 1200 og frem til midten av 1300-tallet. Ugifte kvinner har bare hodelin, men gifte kvinner har også halsduk, som er et separat plagg. Kjolen er vanligvis tegnet så lange at de sleper nede ved føttene, og kappene henger i tunge folder nedover på begge sider. I kappefoldene kunne kunstnerne riktig utfolde sin tegnekunst. På de norske bevarte alterfrontalene (bemalte paneler til å feste på forsiden av altret) fra perioden 1250-1350 finner man Maria og kvinnelige helgener med alle varianter av av kappefolder. Felles for mange av dem er det at de nettopp løfter opp kappen, slik kvinnen her gjør det, og klemmer den fast under armen, slik at det dannes en vifte av folder (fig.2). I hvor høy grad man gjorde dette i virkeligheten er et annet spørsmål; saktens kunne det vel ha vært mer viktig å få den side kjolen av veien, men da hadde det kanskje ikke blitt så varierte draperimotiver. Kunsteriske konvensjoner i middelalderen er interessante: her har vi én av dem.

Over kvinnens hode står det "Ave Maria". Dette er også en vanlig innskrift på gravstener. "Vær hilset, Maria" var begynnelsen på engelen Gabriels bebudelse. Når disse ordene brukes på smykker, kors, gravstener og andre ting som har en mer personlig tilknytning, er det nesten mer som en besvergelse: "hjelp meg, Maria, gå i forbønn for meg!"

Og hvem har vi her? Innskriften forteller oss at: "Her ligger Ragnhild, datter av Jon prest". Er det da sikkert at bildet selv forestiller Ragnhild, og ikke bare hennes favoritthelgen, f.eks. St. Elisabeth, Johannes Døperens mor? Ja, det er helt sikkert. Billeder av helgener må ha noe som gjør at man kan identifisere dem, et såkalt attributt, slik St. Hallvard fremstilles med møllestenen og pilene. Her er ikke noe attributt, bare en kvinne i bønn. Dette er et helt typisk gravportrett. Men hvorfor har denne prestedatteren fått en slik prestisjefylt gravsten, og hvorfor og hvor lenge har gravstenen stått plassert på toppen av en hedensk gravhaug på Huseby gård?

På storgården Huseby har det stått et kapell i middelalderen. Det faller naturlig å tro at stenen kommer derfra, og det er naturlig å anta at hun må ha vært husfrue på gården der. Men så skulle man jo forvente ektemannens navn, ikke farens? Nei, det er

faktisk ikke uvanlig at gravstener over kvinner angir hvem deres far var - eller like gjerne deres mor, dersom moren sto sosialt høyere i rang enn faren. Dersom Ragnhild var gift med eieren av Huseby gård, må sira Jon ha vært av en enda bedre familie.

Ett poeng, som hittil ikke har vært drøftet i forbindelse med denne kvinnen, er at hun var datter av en prest. Alle vet at prester i middelalderen "ikke hadde lov til" å gifte seg. Men i Norden tok det lang tid å få gehør for dette - langt inn på 1200-tallet hører vi om gifte prester. Så det var ikke noe nedverdiggende ved å være prestedatter.

Og hvorledes og hvor er stenen laget? En litt overraskende ting er at overflaten er så grovhugget. Figuren er risset inn i en overflate som ikke er jevnet ut slik at den blir glatt. På de store billedstenene er overflaten meget jevnere. Og dette er ikke resultatet av at lav og mose har gravet seg inn i overflaten, men er en del av det opprinnelige utseendet. Tegningen i seg selv er heller ikke så god; kroppen er litt skjevt plasert, armene er for korte, og hendene ser unaturlige ut. På den annen side er draperifoldene helt etter oppskriften, så stenhuggeren må ha hatt et forbillede å gå etter. Faktisk har hele tegningen et klart preg av standardisering - gest og draperifolder er som hentet ut av en mønsterbok. Og innskriftene er hugget i korrekt språk (dette er det ikke alle innskrifter som er), og de er omhyggelig og meget pent skåret inn, i kontrast til det øvrige (fig.3).

Her er vi inne på spørsmål som har med middelaldersk kunstproduksjon å gjøre. Nyere internasjonal forskning viser at denne var tildels organisert i høyere grad enn man normalt har tenkt seg, med mestre, verksteder, forbillede og masseproduksjon. Profesjonelle verksteder er dokumentert ute i Europa, og i gravstenssamlingen fra Nidaros domkirke i Trondheim har vi noen få gravstener som er så like hverandre at de må stamme fra ett og samme verksted. De er alle av påfallende god kunstnerisk kvalitet, laget i nordenfjeldsk marmor, og de må være produsert i lokalt i Trondheim by.

I den store boken om europeiske gravstener (Greenhill) er det blant annet samlet en rekke eksempler på stener med dyktig utførte innskrifter men slurvete tegninger, slik som på Ragnhilds sten. Kan vi her ha en mester og en læregutt? Eller undres om man kunne tenke seg at Husebysten var et ferdigprodukt fra en gravstensskulptør, som hadde stener med kvinnebilder liggende ferdig, og at innskriften er laget da stenen ble kjøpt? Men om det var stort nok marked for denne typen masseproduksjon i Norge, vet vi lite. Antagelig var det ikke det.

For en datering av denne stenen er det diverse indikasjoner å gå etter, men ingen av dem er særlig presise. Ofte kan gravstener dateres ved at man finner eierens navn i et av de gamle diplomene, men Ragnhild Jonsdatter synes ikke å være nevnt noe sted. Bokstavene (majuskler) er den vanlig brukte typen på slike innskrifter langt inn på 1300-tallet, hodelinet, den side kjolen, og kappefoldene likeså. Man må trekke inn "stilen": foldene er forholdsvis nøkterne, og kroppen svaier ikke så meget som man finner utover på 1300-tallet. Stort sett kan kanskje sent 1200-tall eller ca. 1300 være en rimelig datering.

Huseby gård, som den først dukker opp i kildene fra 1500-tallet, var klart en stormannsgård. Biskopen i Oslo, Jens Nilssøn, som var på visitasreise gjennom sitt bispedømme, kom til "Michel Nielssens gård på Huseby" i 1593. I 1595 var han der igjen, (og fikk forøvrig en "Spegelaks" i foræring, og hans kone sendte bispefruen et par fløyels tøfler (?). På gården noterte hans sekretær, som førte omhyggelig visitasbok, "it gammelt capel som der staar och kallis St.Oluffs capel." Det fremgår av hans liste at det har vært minst tre kapeller i Lier før reformasjonen, to er helt ødelagt, mens "Huseby capel end nu staar, dog paa fallendis fode".

En stenbygning "på fallende fot" er egentlig en dårlig metafor. En skjev

stavbygning, derimot, kan meget bedre beskrives slik. Og det har da også vært foreslått at dette lille kapellet skulle ha vært en stavkirke. Det finnes riktignok ingen indikasjoner på hverken det ene eller det andre. Da man i 1893 skulle grave kjeller til en av gårdene på Huseby, støtte man på gamle stener, og på ben som "luktet vondt" og tydeligvis var menneskeben. Dette har sannsynligvis vært kjeller under kapellet, enten selve bygningen nå var i sten eller tre.

N.Nicolaysen nevner i sin bok om Norske Fornminner et utsagn fra eieren av Frydenlund (delbruk av Huseby) om at stenen skulle være kommet dit fra Hørtekollen i Sylling. Dette er helt ubekreftet fra andre kilder. Men i alle fall kan stenens opprinnelige plass ikke ha vært på denne gravhaugen. Dette ville vært mot all normal praksis slik vi kjenner den fra middelalderen. Det var lovfestet at man skulle begraves i innviet jord; dette gjelder fra de tidligste kristne tider. For de høyeststående i samfunnet betydde dette fortrinnsvis innendørs, under kirkegulvet, eller i en nisje i veggen. Og når gravstenen hadde en avbildning av den avdøde, kunne vedkommende likesom symbolsk være tilstede ved gudstjenestene allikevel.

Mest sannsynlig er det vel at denne gravstenen opprinnelig lå i kapellet på gården, og ble plasert på gravhaugen da dette ble revet. Vi vet ikke når dette skjedde, men vi vet altså at i 1595 sto bygningen til nedfalls. Etter reformasjonen i 1535 var det ingen som fikk ha private kapeller, og slike bygninger fikk bare forfalle. Men det er interessant at dette da tydeligvis var den eneste gravstenen man brød seg om å redde eller flytte. Det må jo ha vært andre personer gravlagt der, som også hadde sine minnesmerker.

En komplett oversikt over norske middelalderlige gravstener mangler, men det er bevart en del gravstener med portretter av kvinner i Norge (det er lett å finne frem til iallfall elleve). De fleste viser Kristus eller en helgen, og under dette en knelende kvinne. Slike gravstener ble også laget for menn, naturligvis. Men enklere varianter, der den avdøde er fremstilt i helfigur, slik som her, er heller ikke uvanlige. Portretter i vår moderne mening var dette ikke - det var representasjonsbilleder.

De beste oversiktene over norske gravstener finnes i F.A.Greenhills "Incised Effigial Slabs" fra 1976 som inneholder en generell oversikt over europeiske gravstener av denne typen, og i Ingvald Undsets lille bok om gravstenene i Trondheim fra 1888. Nylig er det også utkommet en utstillingskatalog fra Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider som behandler de fleste av de gravstensfragmentene som befinner seg i krypten under Domkirken. Tilsammen kan det se ut til at det finnes henimot 80 større og mindre plater eller fragmenter med bilder, spredt i kirker og museer. Til dette kommer naturligvis en rekke gravplater som bare har et kors og/eller innskrift. Dette er lite i forhold til hva som finnes i andre land, men mønstret er omtrent det samme. Gravheller slik som Husebystenen blir for alvor vanlige sent på 1100-tallet, men hovedmengden er fra 12- og 1300-tallet. Utover i middelalderen blir det stadig mer vanlig at ikke-adelige, f.eks. store gårdeiere, anskaffer seg slike gravplater. De dyreste er laget av messingplater - av slike har vi rester både i Oslo og Trondheim, og dette er klart importarbeider (antagelig fra Flandern, som fyrst Witzlaws gravplate i Mariakirken i Oslo). De fleste er trapesformet; noen er helt flate og har ligget jevnt med gulvet i kirken, andre har innskrift rundt skrånende kanter, og må ha vært plasert annerledes, uten- eller innendørs. Motivkonvensjonene er de samme over hele Vest-Europa: det er gravert inn personer i bønn, ikke sjelden omgitt av et arkitekturmotiv med spir og tårn (det himmelske Jerusalem?), eller overvåket av engler; dette økte jo personenes verdighet (fig.4). Geistlige er fremstilt i ornat, menn i rustning med våpen, og kvinner holder hendene samlet i bønn, bærer en liten bønnebok, eller de kan ha heraldiske våpenskjold.

De står ofte og holder på sine kappefeller under armen, på samme måte som Ragnhild. Tegningene kan være fremhevet med svart eller rød farve; det var kanskje også Husebysten.

Slik faller Ragnhilds gravsten inn i et større europeisk bilde. Sammen med Gudrid ..., Margareta..., Sigrid..., Brynhild Ranveigsdatter, og Elin Eysteinsdatter i Trondheim, Ragna Asolfsdatter i Eidfjord kirke, Margreta Finnsdatter Agmundsson fra Finnøy kirke, Ragnhild, Holtabjørns kone og "husfrue" Cecilia, begge fra klostret på Hovedøya, og den lille prinsesse-datteren til baron Isak Gautesson fra Fjære, alle med sine gravstener med bilder og innskrifter, og noen også med små dikt på latin, er hun med og vitner om at Norge på 12- og 1300-tallet var en del av det Europa der kristendom og kunst hang uløselig sammen.

LITTERATUR:

- A. Bugge: Norske gravminner. Fortidsf. årb. 1924 s.1-98
- H. og C. Christie: Norges kirker, Buskerud III, Oslo 1993, s.349
- "Celibat". Kulturhistorisk Leksikon for Nordisk Middelalder II, 1957
- Ø.Ekroll: Her hvilir... Nidarosdomens gravsteinsutstilling, Trondheim 2001
- R.Fladby (ed): Liers historie I-V, 1953-1977, (Huseby bd. I s.166, bd.V s.114-15)
- F.A.Greenhill: Incised Slabs. London 1976 (norske gravstener s.50-51, Ragnhild s.232)
- B.Lange: Fyrst Witzlaw likevel? Fortidsfor.årb. 1979 s.123-130
- N.Nicolaysen: Norske Fornlevninger, Kra. 1862-66 (Huseby s.164)
- Y.Nielsen (ed). Biskop Jens Nilssøns visitatsbøger og reiseoptegnelser 1574 -1597. Kristiania 1885 (Huseby s.3. 82, 417).
- I.Undset: Indskrifter fra middelalderen i Thronhjems Domkirke. Chra. 1888

Sikring av Husebysteinen

Nedtaking av middelaldersk gravstein fra gravhaug på Huseby søndre, 21/3, Lier kommune, Buskerud

Rapport av Kathrine Stene, 27. april 2001

7. desember 2000 ble den middelalderske gravsteinene som stod på toppen av gravhaugen (Id 002530) på Huseby søndre gravd opp og fraktet til Vikingskipshuset på Bygdøy. Dette ble gjort fordi gravsteinen må konserveres og sikres, da den er sterkt angrepet av lav og mose.

1. Bakgrunn for saken

Gravsteinen ble valgt til Lier kommunes kulturminne i Kulturminneåret 1997. Dette satte søkelyset på tilstanden til steinen, som var angrepet av lav og mose. Buskerud fylkeskommune og Universitetets kulturhistoriske museer (UKM), Oldsaksamlingen, var enige om at steinens tilstand var dårlig og at den derfor burde sikres på et eller annet vis. James Knirk, Runearkivet/Oldsaksamlingen, prøvde å rense steine på stedet i 1997, uten at lav og mose ble permanent fjernet.

Buskerud fylkeskommune søkte i brev av 5. november 1999 om dispensasjon fra lov om kulturminner av 9. juni 1978, § 8, 1. ledd, for å få tillatelse til å sikre middelaldergravsteinen på Huseby søndre ved å flytte den fra gravhaugen der den sto til våpenhuset i Frogner kirke. Dersom steinen ble flyttet ønsket de å få erstattet den med den kopi på haugen. Saken ble behandlet på møte i Fornminnekomiteen 13. november 2000 (sak F 151.01/00). Det ble gitt tillatelse til nedtaking av steinen slik at den kunne konserveres og så settes i Frogner kirke, og dessuten at en kopi av steinen skulle lages og plasseres på gravhaugen der originalen sto. Arbeidet måtte skje i samarbeide med UKM (Fornminneseksjonen, Konserveringsseksjonen og Runearkivet).

Det er foretatt flere befaringer på Huseby søndre og i Frogner kirke av flere representanter fra UKM, Oldsaksamlingen, i forbindelse med saken.

2. Tidsrom og deltakere

7. desember 2000 utførte Jes Martens, Kathrine Stene og David Vogt, UKM, arbeidet med nedtakingen av gravsteinen og fraktet den til Vikingskipshuset. Uten hjelp av grunneier Amund Huseby og av Przemyslaw Libicki, Tomasz Garczynski, Tomasz Smusz og Marek Watroba, fire polske utvekslingsstudenter som arbeidet på gården, hadde vi ikke klart å bære steinen ned fra haugen og inn i varebilen. Takk til dem!

Gunn Kjæraas, Lier kommune, Inger Liv Gøytil Lund, Buskerud fylkeskommune og Lil Gustafson, UKM, var alle på befarings i løpet av dagen.

Kona på gården, Ellen Huseby, viste oss stor gjestfrihet med å serverte oss på lunsj på gården.

3. Formidling

Avisene Drammens Tidende og Lierposten var tilstede under deler av arbeidet. De skrev en artikkel hver om arbeidet, trykt henholdsvis 8. desember med tittelen "Steinen i hus" og 14. desember med tittelen "Huseby-gravminnet på flyttefot".

4. Kort presentasjon av kulturminnene

Gravhaugen med gravsteinen ligger SV for vegkrysset Rv 40 og bygdeveg til Kjellstad. På den andre siden av vegkrysset, på Huseby, 21/3, ligger en tilsvarende gravhaug (Id 002531), kalt Hallvardshaugen. Den er ca 5m høy, og måler ca 28m nord-sør og ca 30m øst-vest.

Gravhaugen er en rundhaug, ca 5m høy og måler ca 30m øst-vest og ca 36m nord-sør. Den er gressbevokst med enkelte bjørketrær. Toppen av haugen er flat. I 1849 ble det gravet i haugen, og i 1940 ble det bygget en potetkjeller i haugens søndre del.

Begge haugene er fra jernalder (ca 500 f.Kr.-1050 e.Kr.).

På toppen av haugen stod den middelalderske gravsteinen. Steinen var orientert med smalsidene øst-vest og breisidene nord-sør. Siden med avbildning og inskripsjon vendte seg mot sør. Gravsteinen er av ringerikesandstein, og den er 6-8cm tykk, 0,65m bred og 180cm lang. Ca 1,3m av steinen stod over bakkenivået.

På den ene siden er det hugget inn en kvinnefigur, og på den samme siden er det langs toppkanten og langs den ene langsiden en inskripsjon: "Ave Maria. Her ligger Ragnhilder doter Sira Jons". Tidligere var det antatt at det enten var Maria eller Ragnhild selv som var avbildet på steinen og at den var fra rundt 1350. Erla B. Hohler, UKM, Museumsseksjonen, har sett steinen etter at den ble brakt innendørs. På grunn av personens hodeplagg kan det ikke være Maria som er avbildet. Personen er sannsynligvis heller ingen helgen da den ikke er utstyrt med noen attributt. Holer heller derfor mot at det må være den avdøde som er avbildet. Ut fra de stilhistoriske trekkene daterer hun steinen til tida 1250-1300, det vil si ca 100 år tidligere enn man tidligere antok.

Gravsteinen støtter seg til en brukket bauta, på nord side av gravsteinen. Den er 0,88m høy, ca 0,36m var over bakkenivået på haugen.

5. Arbeidets gang: problemstilling, metode og utgravningen

Gravsteinen var gravd ned i haugen. Det var derfor nødvendig å gjøre et mindre inngrep i haugen for å få tatt opp steinen. Arbeidet ble derfor utført som en ordinær utgravning. Vi ønsket å få dokumentert gropa som ble gravd da gravsteinen ble satt ned og om mulig å få et innblikk i haugens oppbygging/fyllmasse.

Haugen og steinen ble først fotodokumentert, deretter tegnet i profil og så innmålt i forhold til overflata av haugen. Nullpunktet/fikspunktet for nivellemangene er det nord-vestre hjørnet på inngangen til potetkjelleren.

En "linje", orientert nord-sør, som gikk midt på gravsteinen ble lagt ut. Det ble gravd en firkantet grop fra denne linja mot vest, slik at linja utgjorde østprofilen i gropa. Gropa var 1,88m lang, 0,7m bred og ca 0,6m dyp. Det ble funnet noen få moderne gjenstander.

I østprofilen kunne vi se hvordan gravsteinene var støttet opp med en brukket bauta i nord og av en mindre stein i sør, med en bredde på ca 0,22m og en høyde ca 0,26m. Denne steinen var ikke synlig på overflata. Nord for gravsteinen, kunne vi se den nordre ytterkant til "nedgravningen" (gropa) som ble gravd da steinen ble satt ned. Mot sør ble denne "nedgravningens" ytterkant ikke gjenfunnet. Med andre ord har den strukket seg lengre mot sør enn gropa vi gravde. Fyllmassen til denne nedgravningen bestod av sand blandet med humus, den samme massen som var gravd opp. I bunnen av gropa vi gravde, i plan, kunne vi også se "nedgravningen" mot nord.

Nord for nedgravningen kunne vi se at under gresstorva/humus, ca 12-20cm, var det ca 24 cm med humus, og så bestod haugen av fin sand lys sand. Det er derfor mulig at haugen stort sett består av sand.

Østprofilen og gropas bunn ble tegnet (profil- og plantegning i målestokk 1:20) og fotografert.

For å få steinen opp ble gropa utvidet i nødvendig utstrekning mot øst. Steinen ble lagt på en trepalle med bobleplast. Etter at steinen var fjernet ble gropa fylt igjen.

6. "Innendørs"

Etter nedtakingen av middelaldergravsteinen fra gravhaugen ble den brakt til Vikingsskipshuset på Bygdøy. Vogt og Stene laget en kalkering av billedmotivet og inskripsjonen. Steinen ble så fotografert av Eirik I. Johnsen, UKM, Dokumentasjonsseksjonen. Dokumentasjonen skal brukes til å lage en kopi av gravsteinen. Arbeidet blir utført av personale ved S. Sigvartsen Steinhuggeri A/S.

Torunn Klokkernes, UKM, Konserverinsseksjonen, skal konservere steinen, slik at steinen blir fri for mose og lav.

Arkitekt Sigrid N. Bjercke, Lier kommune, som skal utarbeidet forslag til hvordan gravsteinen skal "settes opp" i Frogner kirke, besiktiget steinen sammen med Stene, UKM, 14. februar 2001.

Steinhoggeren som skal lage kopi av gravsteinen var å så steinen sammen med Gunn Kjæraas, Lier kommune, og Stene, UKM, 27. februar 2001.

Det er planlagt at kopien skal settes opp på gravhaugen på Huseby 8. mai 2001 og avdukes 15. mai 2001, på St. Hallvards dagen. Originalen er planlagt å komme på plass i Frogner kirke i midten av juni, da Lierdagene arrangeres.

7. Avslutning/oppsummering

Da den middelalderske gravsteinen som stod på toppen av gravhaugen på Huseby søndre, 21/1, Lier kommune, Buskerud, er sterkt angrepet av lav og mose, ble det bestemt at den må konserveres og så plasseres innendørs. Etter at den er konservert skal den plasseres i Frogner kirke. En kopi av steinen skal lages og plasseres på gravhaugen.

Gravsteinen var gravd ned i gravhaugen. Det var derfor nødvendig å gjøre et mindre inngrep i haugen for å få tatt opp steinen. Arbeidet ble derfor utført som en ordinær utgravning 7. desember 2000 av representanter fra UKM.

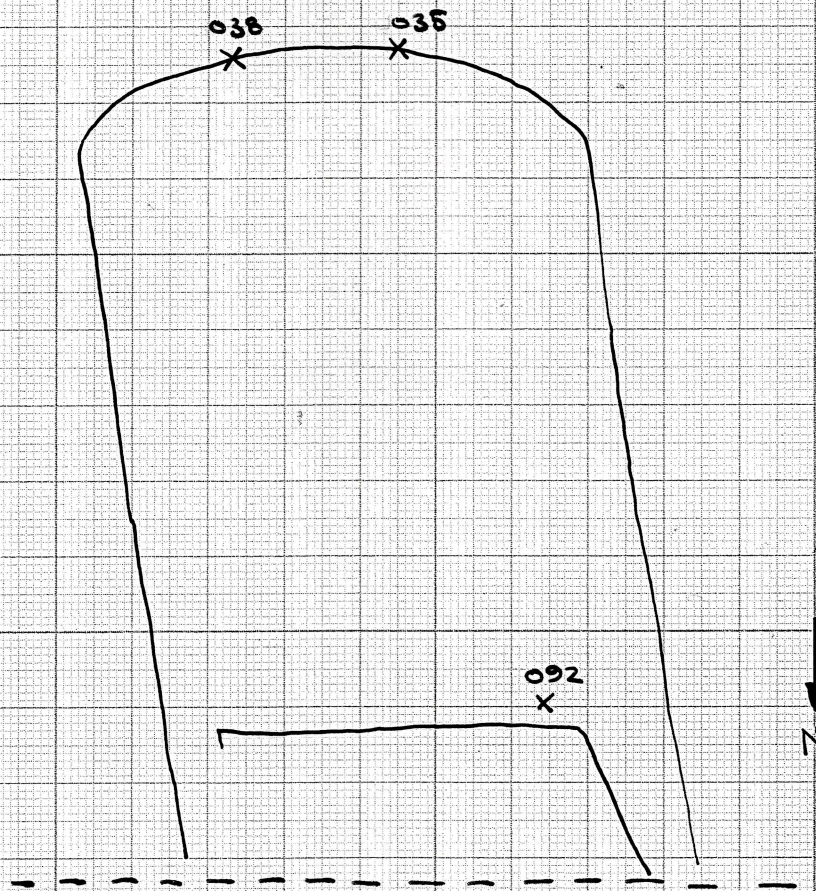
Steinen ble fraktet til Vikingskipshuset hvor den fortsatt oppbevares. Steinen er dokumentert med kalkering og fotografering. Dokumentasjonen skal brukes i arbeidet med å lage en kopi av steinen. Steinen skal behandles for lav og mose.

**Fotoliste – dias:
Film 1**

Nr.:	Dato:	Motiv:	Tatt mot:	Sign.:
1	07.12.00	Gravhaugen med gravsteinen på toppen	SØ	KS
2	07.12.00	Gravhaugen med gravsteinen på toppen	S	KS
3	07.12.00	Middelaldergravsteinen – billedsiden	N	KS
4	07.12.00	Middelaldergravsteinen – billedsiden	N	KS
5	07.12.00	Middelaldergravsteinen – billedsiden	N	KS
6	07.12.00	Middelaldergravsteinen – ”baksiden” m/bruket bauta	S	KS
7	07.12.00	Middelaldergravsteinen – ”baksiden” m/bruket bauta	S	KS
8	07.12.00	Middelaldergravsteinen – ”kortsiden”	V	KS
9	07.12.00	Middelaldergravsteinen – ”kortsiden”	Ø	KS
10	07.12.00	David Vogt, gravsteinen og Jes Martens	N	KS
11	07.12.00	S-del av Ø-profilen	Ø	KS
12	07.12.00	S-del av Ø-profilen	Ø	KS
13	07.12.00	S-del av Ø-profilen	Ø	KS
14	07.12.00	N-del av Ø-profilen m/nedgravning for gravsteinen	Ø	KS
15	07.12.00	N-del av Ø-profilen m/nedgravning for gravsteinen	Ø	KS
16	07.12.00	N-del av Ø-profilen m/nedgravning for gravsteinen	Ø	KS
17	07.12.00	N-del av Ø-profilen m/nedgravning for gravsteinen	Ø	KS
18	07.12.00	David og Jes graver	NV	KS
19	07.12.00	David graver	NV	KS
20	07.12.00	”Støttestein” (ikke synlig på overflata) foran billedsiden	N	KS
21	07.12.00	”Støttestein” (ikke synlig på overflata) foran billedsiden	N	KS
22	07.12.00	Gropa med gravsteinen og ”støttesteinene”	Ø	KS
23	07.12.00	Gropa med gravsteinen og ”støttesteinene”	V	KS
24	07.12.00	”Arbeidsplassen” – toppen av gravhaugen	Ø	KS
25	07.12.00	Jes fjerner ”støttesteinene” foran billedsiden	N	KS
26	07.12.00	Steinen løftes opp av gropa – alle mann i arbeid!	NV	KS
27	07.12.00	Steinen løftes opp av gropa – alle mann i arbeid!	NV	KS
28	07.12.00	Steinen løftes opp av gropa – alle mann i arbeid!	NV	KS
29	07.12.00	Steinen løftes opp av gropa – alle mann i arbeid!	Ø	KS
30	07.12.00	Steinen ligger på treballen		KS
31	07.12.00	Steinen ligger på treballen		KS
32	07.12.00	Steinen innpakket og omringet av mannfolk!		KS
33	07.12.00	Steinen innpakket og omringet av mannfolk!		KS
34	07.12.00	-		KS
35	07.12.00	Gravsteinen blir båret ned fra toppen av gravhaugen	SV	KS

Film 2

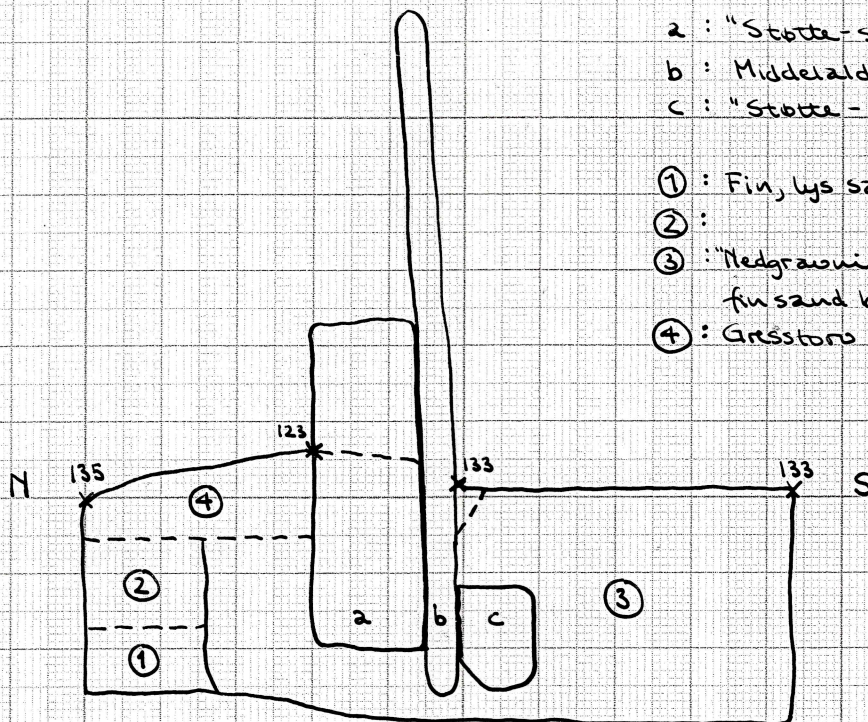
Nr.:	Dato:	Motiv:	Tatt mot:	Sign.:
16	07.12.00	Gravhaugen med gravsteinen på toppen	SØ	KS
17	07.12.00	David og Jes tar av gresstorva	NV	KS
18	07.12.00	Jes graver	Ø	KS
19	07.12.00	Jes graver	Ø	KS
20	07.12.00	David og Jes graver	NV	KS
21	07.12.00	Polske utvekslingsstudenter fyller igjen gropa	NØ	KS
22	07.12.00	Polske utvekslingsstudenter fyller igjen gropa	NØ	KS

Målestokk 1:10
Gravsteinen sett mot S
('Baksiden')

Huseby søndre, 21/3, Lier k., Buskerud

Vedlegg til rapport 27. april 2001

a : "Støtte-stein" - brukket bauta

b : Middelalderisk gravstein

c : "Støtte-stein"

① : Fin, lys sand

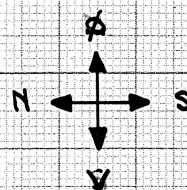
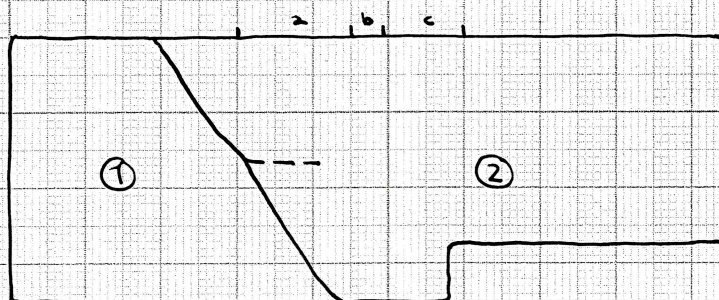
② :

③ : "Nedgravningen" til gravsteinen -
fin sand blandet med humus

④ : Gressstorp og humus

Profiltegning. Målestokk 1:20

Fikspunkt : 338 (NV-hjørnet på inngangen til potetkjelleren)

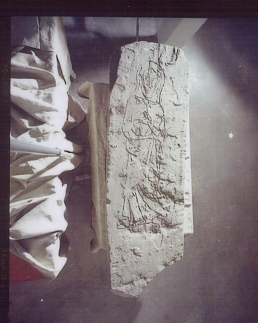
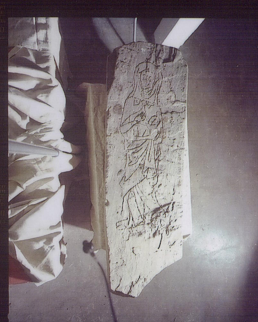
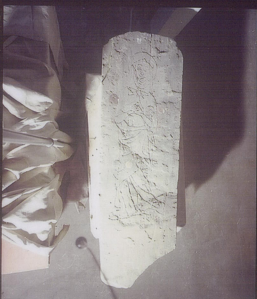
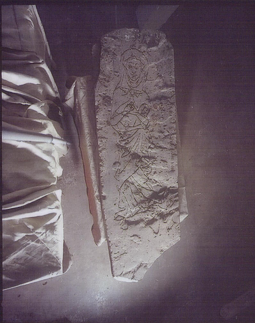
Plantegning. Målestokk 1:20

① : Fin, lys sand

② : "Nedgravningen" til gravsteinen -
fin sand blandet med humus

Huseby søndre, 21/3, Lier k., Buskerud

Vedlegg til rapport 27. april 2001

NEG. 25 252

HUSEBY SØNDRE 21/1
LIER K. BUSKERUD

FOTO: E.I. JOHNSEN 12.2000

VELKOMMEN TIL HUSEBY ST. HALLVARSDAG 15.MAI - 2001

Kort om historien til gravsteinen på Huseby.

Middelaldergravsteinen, som sto på gravhaugen på søndre Huseby i Lier, var fra ca. 1300-tallet. Den ble kåret til Lier kommunes kulturminne, i Kulturminneåret 1997. Steinen var da i ferd med å bli ødelagt av vær, vind og sur nedbør, den var i sterk forvitring. Det ble bestemt at gravsteinen skulle tas vare på for ettertiden og settes inn i våpenhuset i Frogner kirke. En forutsetning for at steinen kunne tas ned, var at det skulle settes opp en kopi på gravhaugen på Huseby. Det er nå laget en vakker kopi av Husebysteinen og det er denne historiske begivenheten som skal markeres, tirsdag 15.mai på Huseby.

TID : TIRSDAG 15.MAI

KL. : 18.00 - 18.30

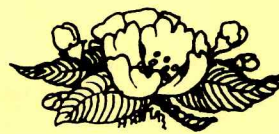
STED: HUSEBY GÅRD - ST. HALLVARDS VEI

- Husebysletta

PROGRAM

- Velkommen v/ kultursjef Ingeborg Rivalsrud
- Renessansemusikk v/ "Husebykoret"
- Avduking av steinen v/ varaordfører Søren Falch Zapffe
- "Kristin Lavransdatter" hilser v/ tekstleser Elisabeth Fjeldbu
- "Husebykoret"
- Tale v/ prost Steinar Solbakken

Arr. Kulturkontoret

Sikring av Husebysteinen

Plassering av kopi av middelaldersk gravstein på gravhaug, Huseby søndre, 21/3, og oppsett av original middelaldersk gravstein i Frogner kirke, Lier kommune, Buskerud

Rapport av Kathrine Stene, 15. august 2001

8. mai 2001 ble en kopi en middelaldersk gravstein, "Husebysteinen" plassert på gravhaugen på Huseby søndre og 6. juni 2001 ble den originale gravsteinen plassert/montert i våpenhuset i Frogner kirke.

1. Bakgrunn for saken

7. desember 2000 ble den middelalderske gravsteinene som stod på toppen av gravhaugen (Id 002530) på Huseby søndre gravd opp og fraktet til Vikingskipshuset på Bygdøy. Dette ble gjort fordi gravsteinen må konserveres og sikres, da den er sterkt angrepet av lav og mose. Det er tidligere bestemt at steinen skal plasseres i Frogner kirke etter at den er konservert, og at en kopi av steinen skal settes på gravhaugen, se rapport av Stene, 27. april 2001.

Etter nedtakingen av middelaldergravsteinen fra gravhaugen ble den brakt til Vikingskipshuset på Bygdøy. David Vogt og Kathrine Stene, Fornminneseksjonen, laget en kalkering av billedmotivet og inskripsjonen. Steinen ble så fotografert av Eirik I. Johnsen, Dokumentasjons-seksjonen. Dokumentasjonen ble brukt til å lage kopi av gravsteinen. Arbeidet blir utført av personale ved S. Sigvartsen Steinhuggeri A/S. Torunn Klokkernes, Konserveringsseksjonen, har konservere steinen, slik at steinen nå er fri for mose og lav. Arkitekt Sigrid N. Bjercke, Lier kommune, har utarbeidet hvordan gravsteinen er montert i Frogner kirke.

2. Plassering av kopi av "Husebysteinen" på gravhaugen

8. mai 2001 ble kopien av "Husebysteinen" satt opp på gravhaugen på Huseby. Arbeidet ble ledet av Jes Martens og Kathrine Stene, UKM. Kopien ble plassert på samme sted som den originale gravsteinen tidligere hadde stått.

Først ble det samme hullet som ble gravd i forbindelse med opptak av originalsteinen gravd opp, men det ble bare gravd ca. 60-70 cm ned fra overflata av haugen. Personer fra et murerfirma, ansatt av Lier kommune, lagde deretter en forskaling/ramme av tre i gropa, hvor kopien skulle plasseres. Kopien ble kjørt opp på haugen med en liten gravemaskin og plassert i gropa ved hjelp av gravemaskinen.* Det ble så påført mørtel i forskalingen/ramma av tre, rundt kopien.** Dagen etter, 9. mai 2001, ble så resten av gropa gjenfylt med jord.

*Martens og Stene hadde avtalt med grunneier Amund Huseby at kopien skulle bæres opp på gravhaugen manuelt. Steinen ble derimot kjørt opp på haugen med gravemaskinen, uten at det

var gitt tillatelse til dette. Det ble merker/spor etter gravemaskinen i overflata på haugen. Det ble lovt at det skulle påføres jord i maskinsporene, slik at merkene nå ikke bør synes.

**Av sikkerhetshensyn ble det bestemt at kopien skulle få en sokkel av mørtel. Dette fordi at steinen ikke skal velte.

Kopien ble avduket i forbindelse med et arrangement på St. Hallvarsdag 15. mai, 2001, arrangør Kulturkontoret, Lier kommune.

3. Oppsett/montering av den originale "Husebysteinen" i Frogner kirke

29. mai 2001 var det planlagt å montere "Husebysteinen" i Frogner kirke, på nordveggen i våpenhuset, på høyre side av inngangen til kirka. Steinen skal settes opp på en sokkel, restene av sandsteinen som ble brukt til å lage kopien, hvilende på tre jernrør og holdes fast med fire jernklemmer festet i kirkeveggen. Mellom steinen og klemmene skal det være en form for isolasjon slik at det ikke blir merker i steinen, godkjent av Klokkernes. På venstre side av steinen skal det henge en infotavle. Lys i forbindelse av steinen skal også monteres.

Tom Torgersen, budsentralen, UiO, kjørte steinen fra Vikingskipshuset til Frogner kirke. Torunn Klokkernes, Konserveringsseksjonen, Jes Martens og Kathrine Stene, begge Fornminneseksjonen, fra UKM var tilstede i kirka.

Sokkelen var nymontert/nylimt til golvet den 29. mai. Det viste seg at limet ikke hadde stivnet slik at sokkelen ikke sto stødig. Det var også usikkerhet om sokkelen ville stå stabil uten andre festeanordninger. Det ble derfor bestemt at sokkelen også skulle festes til veggen med klemmer. Steinen kom ikke på plass i kirka denne dagen!

6. juni 2001 ble "Husebygravsteinen" montert i kirka. Sokkelen hadde blitt justert – blitt noe mindre, og var festet til veggen med jernklemmer. Steinen ble satt på sokkelen med hjelp av en liten "heisekran". Kathrine Stene, UKM, var tilstede da steinen ble satt på plass.

10. juni 2001 ble steinen avduket i Frogner kirke i forbindelse med Lierdagsgudstjeneste.

**Fotoliste – dias:
Film 1**

Nr.:	Dato:	Motiv:	Tatt mot:	Sign.:
0A	08.05.01	Kathrine i gropa	N	JM
1A	08.05.01	Kathrine i gropa	N	JM
2A	08.05.01	Kathrine i gropa	N	JM
3A	08.05.01	Husebystein-kopien	-	KS
4A	08.05.01	Treramme for plassering av kopien i gropa	N	KS
5A	08.05.01	Kopien settes på plass med hjelp av liten gravmaskin	Ø	KS
6A	08.05.01	Kopien settes på plass med hjelp av liten gravmaskin	Ø	KS
7A	08.05.01	Grunneier Amund Huseby ved kopien	N	KS
8A	08.05.01	Gravemaskinen på toppen av haugen	NV	JM
9A	08.05.01	Gravemaskinen på toppen av haugen + merker på haugen etter gravemaskinen	N	JM
10A	08.05.01	Gravemaskinen på toppen av haugen + merker på haugen etter gravemaskinen	N	JM
11A	08.05.01	Gravemaskinen på toppen av haugen	NV	JM
12A	08.05.01	Kopien "på plass" på haugen	N	KS
13A	08.05.01	Kopien "på plass" på haugen	N	KS
14A	08.05.01	Merker på haugen etter kjøring med gravemaskin	SV	KS
15A	08.05.01	Kopien "på plass" på haugen	N	KS
16A	08.05.01	Kopien "på plass" på haugen	N	KS
17A	08.05.01	Kathrine ved kopien	N	JM
18A	08.05.01	Kathrine	-	JM
19A	08.05.01	Kathrine ved kopien	N	JM
20A	08.05.01	Kopien "på plass" på haugen	N	KS

Film 2

Nr.:	Dato:	Motiv:	Tatt mot:	Sign.:
25A	29.05.01	Middelaldergravsteinen - nyrenset	-	KS
26A	29.05.01	Middelaldergravsteinen - nyrenset	-	KS
27A	29.05.01	Veggen med sokkelen hvor gravsteinen skal plasseres - Frogner kirke	Ø	KS